

OPONENTNÍ POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI

Název práce: Motivace u dětí s PAS v předškolním věku – případová studia

Autorka práce: Lenka Králová

Vedoucí práce: PhDr. Hana Sotáková

Autorka bakalářské práce se chopila zajímavého tématu – otázky, jak povzbudit motivaci dítěte s poruchou autistického spektra, když nefunguje stávající systém podpory a podněcování. Problematika přístupů k jedincům s PAS je v současné době jedním z aktuálních témat poradenské praxe – přicházejí k nám další podněty za zahraničí (např. ABA terapie), je důležité mít širokou paletu možných přístupů, neboť každý jedinec je individuální a potřebuje odlišný přístup, i když respektujeme základní pravidla daná příslušným typem zdravotního postižení či znevýhodnění. Tyto přístupy jsou pak důležité nejen pro rodiny dětí, ale i pro výchovu a vzdělávání ve školském zařízení.

Pro autorku je dané téma navíc i osobní, sama pracuje ve školském zařízení pro děti předškolního věku a má zkušenost s dětmi s poruchou autistického spektra. Zde měla možnost sledovat začlenění konkrétního dítěte do kolektivu předškolních dětí a podílet se na změně v přístupech, které si vyžádala konkrétní situace rodiny, kdy u předškolního chlapce s dg. autismu přestal fungovat systém vnějších podpůrných prvků (odměny, příkazy, zákazy) a bylo potřeba hledat jiný přístup, který by zajistil potřebnou změnu – tj. rozvoj vnitřních motivačních mechanismů. Autorka práce se proto teoreticky zaštitila humanistickou psychologií, ve které jsou důvěra ve vlastní síly a sebekorektivní mechanismy hlavními principy „úzdravných“ mechanismů.

V úvodu do praktické části je uvedeno, že „*role výzkumníka byla spíše pasivní ve smyslu zásahů do pozorované reality. Obsahem výzkumu byly situace, které jsme společně s rodiči a učitelkou zpětně interpretovali*“. Dotazují se, kdo byl nositel těch změn nebo kdo je doporučoval – bylo to doporučení školského poradenského zařízení, přístup samotných rodičů nebo nové výchovné přístupy vznikaly ve spolupráci rodiče a učitele mateřské školy? Nebo měla hlavní úlohu alternativní mateřská škola se svými výchovnými i organizačními principy (jednalo se o montessori mateřskou školu, kterou respondent Tomáš navštěvoval). Otázka směřuje k tomu, zda využití humanistické psychologie bylo záměrem celé změny nebo se změna nejdříve uskutečnila a až posléze byly použity principy humanistické psychologie pro jejich interpretaci?

A nyní již k samotné práci, která je postavena jako případová studie žáka s PAS v předškolním věku vzdělávaného v alternativní mateřské škole.

Teoretická část obsahuje pět základních kapitol, které jsou vztaženy ke zpracovávanému tématu bakalářské práce. V první se autorka věnuje poruchám autistického spektra (s uplatněním historického a terminologického vymezení, ale také výkladových schémat, která bývají u PAS nejčastěji užívána), ve druhé vývojovému období předškolního věku (tj. v období, ve kterém se nachází respondent), ve třetí humanistické psychologii, ve čtvrté motivaci a v páté systému a přístupům ve výchově a vzdělávání žáků s PAS. Zvolená témata jdou přímo k zadání práce, text je čtivý, autorka se orientuje v literatuře, pracuje s naší i zahraniční literaturou. Přítomny jsou drobné formální prohřešky, jako např. nesprávné psaní uvozovek (např. 14, 15, 20, 23),

nestandardní odkazy na webové stránky (např. 37, 39). Občas se objevuje odkaz na literaturu, která ale chybí v souhrnné literatuře v závěru práce (např. U. Firth, s. 14, autorka pravděpodobně myslěla U. Frith, jedná se zřejmě o sekundární citaci). Oceňuji, že jsou uvedeny informace, v čem spočívá podle autorky možný přínos humanistické psychologie pro výchovné a vzdělávací přístupy, aplikované u dětí s PAS. Dále také to, že autorka představuje tři nejvíce užívané systémy přístupů k dětem s PAS – Teach program, ABA terapii a Son-rise program – všechny tři mohou lépe pochopit specifické formy práce s dětmi s PAS.

Empirická část práce ve svém úvodu seznamuje čtenáře s ukotvením případové studie, cíli práce a výzkumnými otázkami, které si autorka kladla. Následný text již prezentuje výsledky práce ve formě případové studie. Autorka sice předtím popsala, o jaké metody se opírala (lékařská dokumentace, pozorování, polostrukturované rozhovory s rodiči a polostrukturované rozhovory s učitelkou v mateřské škole), přesto bych však přivítala podrobnější popis metodiky práce – sběru a zpracování dat i jejich vyhodnocení (doba, frekvence, forma zápisů, aj.). Bylo by zajímavé, kdyby si některé datové výstupy mohl čtenář přečíst např. v přílohách práce. Vysvětluji si to tak, že autorka chtěla již po základních informacích přinést výstupy své práce.

Případová studie je přehledně strukturována, kromě základních informací a osobní anamnézy postupně najdeme v první kapitole vývoj případu – docházku do mateřské školy, práci s respondentem v rodině a strategii v podněcování pro změny v motivaci chlapce. Druhá kapitola je strukturována dle principů, o které se změna opírala a které je možné chápat jako principy humanistické psychologie (přiblížení smyslu; ukončení nabízení odměn; spoluúčast a spolupráce; ocenění, uznání, pozitivní zpětná vazba namísto pochval a odměn; hravá a zábavná forma; empatický přístup; jasnost pravidel; svoboda) – autorka zde shrnuje, jak probíhala změna, které přístupy se osvědčily a co přinesly. Vzhledem k typu práce (případová studie) je zřejmé, že nemohly být užity metody pro sledování efektivity změny, neboť kromě uvedených změn ještě mohl mít vliv samotný přístup rodičů, vývojové změny, jak i ostatně autorka sama reflektuje.

Práce odpovídá kritériím na bakalářské práce, oceňuji zaujetí, samostatnost, a lze konstatovat i tvořivost při jejím zpracování. Drobné formální prohřešky nesnižují význam práce, pouze bych doporučila, aby v budoucnu autorka využila možnosti více dokumentovat postupy, např. i ve formě příloh. Doporučuji proto práci k obhajobě.

Doc. PhDr. PaedDr. Anna Kucharská, Ph. D.

V Praze dne 27. 5. 2018